

Wymagania edukacyjne - Wiedza o społeczeństwie klasa VIII

Nr lekcji	Temat lekcji	Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:	Podstawa progra- mowa
DZIAŁ I. CZŁOWIEK, GRUPY SPOŁECZNE, RODZINA							
1.	Człowiekiem jestem...	- Potrafi wymienić czynniki, które kształtują człowieka jako jednostkę. - Wie, czym się zajmuje przedmiot wiedza o społeczeństwie. - Wie, czym są komunikaty werbalne i niewerbalne.	- Potrafi podać przykłady nauk humanistycznych. - Rozumie zasady komunikowania się i je stosuje.	- Wymienia elementy osobowości człowieka. - Zna znaczenie słowa asertywność. - Wie, jak przygotować samodzielnie prezentację i publicznie ją przedstawić.	- Potrafi wymienić i opisać dziedziny humanistyki, które tworzą wiedzę o społeczeństwie. - Opisuje elementy osobowości człowieka i określa, jak wpływają na różnorodność ludzi. - Potrafi wskazać zachowania asertywne.	- Opisuje najważniejsze zasady skutecznego komunikowania się. - Potrafi samodzielnie przygotować autoprezentację.	I. 2) 5)
2.	Człowiek jako istota społeczna	- Wymienia najważniejsze potrzeby człowieka. - Wymienia kilka przykładów ról społecznych, które odgrywa.	- Potrafi wskazać przykłady potrzeb pierwotnych – biologicznych oraz wtórnych – psychicznych i społecznych. - Wyjaśnia pojęcie socjalizacja. - Wie, czym są: interakcja i więzi społeczne.	- Charakteryzuje człowieka jako istotę społeczną i podaje stosowne przykłady. - Wymienia różne rodzaje więzi społecznych. - Wie, jaką funkcję pełnią role społeczne.	- Charakteryzuje potrzeby ludzkie z uwzględnieniem ich podziału. - Wyjaśnia, jaką funkcję pełni społeczeństwo w procesie socjalizacji. - Charakteryzuje różne rodzaje więzi społecznych. - Potrafi wskazać, jak poszczególne grupy wpływają na odgrywane przez nas role społeczne.	- Opisuje rolę więzi społecznych w budowaniu relacji społecznych. - Opisuje człowieka jako istotę społeczną, używając poznanych pojęć.	I. 1)

Nr lekcji	Temat lekcji	Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:	Podstawa progra- mowa
3.	Zbiorowości i grupy społeczne	- Wie, czym są zbiorowości społeczne. - Wie, czym są normy grupowe.	- Wie, czym są grupy społeczne. - Dokonuje podziału grup społecznych na formalne i nieformalne, pierwotne i wtórne, duże i małe. - Wskazuje przyczyny powstawania konfliktów.	- Zna sposoby rozwiązywania konfliktów. - Wie, jakimi metodami można osiągnąć kompromis.	- Charakteryzuje wybrane zbiorowości społeczne. - Potrafi określić rolę zbiorowości w życiu społecznym. - Charakteryzuje różne sposoby podejmowania decyzji w grupie oraz wskazuje ich dobre i złe strony. - Wymienia najważniejsze rodzaje konfliktów.	- Charakteryzuje różne grupy społeczne, wskazując ich specyficzne cechy. - Określa, jaką rolę odgrywają różne grupy społeczne. - Wskazuje sposoby rozwiązania prostego konfliktu interpersonalnego na drodze kompromisu.	I. 3) 4) 5) 6)
4.	Rodzina jako najważniejsza grupa społeczna	- Wie, jaką rolę w społeczeństwie odgrywa rodzina. - Potrafi wymienić wartości ważne dla rodziny.	- Opisuje rodzinę jako grupę społeczną. - Wie, czym są rodziny dwupokoleniowe i wielopokoleniowe; rozumie, na czym polega rola rodziców i osób starszych.	- Potrafi wymienić akty prawne, które opisują rodzinę. - Zna prawa i obowiązki rodziców i dzieci.	- Wymienia i opisuje podstawowe funkcje pełnione przez rodzinę. - Analizuje wartości ważne dla rodziny. - Opisuje prawa i obowiązki rodziców i dzieci. - Zna współczesne typy rodziny.	Analizuje wpływ, jaki rodzina wywiera na dzieci.	II. 1) 2)
5.	Jak funkcjonują gospodarstwa domowe. Budżet domowy	Potrafi poprawnie określić najważniejsze wydatki i dochody gospodarstwa domowego.	- Zna i rozumie zasady racjonalnego gospodarowania budżetem domowym. - Rozumie pojęcie deficyt budżetowy i wie, jak uniknąć deficytu budżetowego.	- Umie wyjaśnić rolę i znaczenie gospodarstwa domowego w gospodarce państwa. - Potrafi zaplanować i rozpiścić zrównoważony budżet.	Przedstawia rolę rodziców i osób starszych w rodzinie oraz umie skorzystać z ich doświadczenia pomocnego podczas projektowania budżetu.	- Wyjaśnia, że współudział w planowaniu budżetu jest przejawem postawy obywatelskiej i patriotycznej. - Rozwija postawę odpowiedzialności i przedsiębiorczości w codziennym życiu gospodarstwa domowego.	II. 3) 4) IX. 1)

DZIAŁ II. SPOŁECZNOŚĆ SZKOLNA, LOKALNA I REGIONALNA

Nr lekcji	Temat lekcji	Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:	Podstawa progra- mowa
6.	Samorząd szkolny	- Potrafi scharakteryzować klasę szkolną, pozalekcyjne koło zainteresowań. - Opisuje życie społeczności szkolnej.	- Zna strukturę polskiego systemu edukacyjnego. - Wskazuje najważniejsze prawa, jakie ma samorząd szkolny.	- Wie, czym jest samorządność, podaje przykłady rodzajów samorządów. - Podaje najważniejsze zasady wyboru samorządu szkolnego.	- Wskazuje, co najmniej kilka ważnych funkcji, które pełni szkoła. - Opisuje funkcje szkoły w systemie edukacji. - Charakteryzuje strukturę polskiego systemu edukacyjnego. - Podaje, jaką rolę w życiu społeczności szkolnej odgrywa samorząd. - Charakteryzuje działania samorządu uczniowskiego.	- Uzasadnia znaczenie samorządności w państwie. - Wyjaśnia, na przykładzie wyborów do organów samorządu szkolnego, stosowanie procedur demokratycznych w życiu szkoły oraz grup, w których uczestniczy.	III. 1) 2)
7.	Prawa i obowiązki ucznia	- Zna prawa i obowiązki ucznia. - Rozpoznaje przypadki łamania praw ucznia w swoim otoczeniu.	- Zna prawa i obowiązki pracowników szkoły. - Zna instytucje zajmujące się ochroną praw ucznia.	- Potrafi wskazać, z jakich aktów prawnych wynikają prawa ucznia. - Wymienia akty prawa szkolnego, w których zapisane są jego prawa.	- Wskazuje i opisuje źródła praw ucznia. - Potrafi opisać sytuacje szkolne, w których występują przykłady praw i obowiązków szkolnych. - Potrafi określić w konkretnych przypadkach, jakie prawa ucznia są naruszane. - Przedstawia sposoby dochodzenia praw, które zostały naruszone.	Dostrzega zależność między godnością ludzką a prawami ucznia, które mu przysługują.	III. 3)

8.	Planujemy dalszą edukację szkolną i karierę zawodową	Potrafi dokonać oceny swoich umiejętności i zainteresowań zawodowych.	Zna perspektywy rynku pracy i umie wskazać branże i zawody przyszłości oraz branże i zawody schyłkowe.	- Potrafi przygotować plan kariery edukacyjnej i zawodowej. - Rozumie, czym jest rynek pracy i jakie stawia oczekiwania względem pracowników. - Umie pracować w grupie podczas dokonywania analizy rynku pracy i planowania kariery zawodowej.	- Rozumie korzyści, jakie przynosi efektywna współpraca oraz zna w praktyce różne formy współpracy w grupie i zespole klasowym. - Rozumie, czym jest wolontariat, i jak doświadczenie w nim zdobyte może pomóc w karierze zawodowej.	- Rozwija postawę przedsiębiorczą i rozumie jej znaczenie przy wyborze kierunku dalszego kształcenia i wyborze drogi zawodowej. - Zna różne typy osobowości i dostrzega, jaki wpływ na wybór zawodu ma określony typ osobowości człowieka.	I. 3) 4) III. 4) 5) IX. 3)
9.	Moje miejsce na ziemi	Wyjaśnia, czym są mała ojczyzna i region.	Wymienia czynniki kształtujące odrębność regionalną.	Wskazuje cechy charakterystyczne regionu, w którym mieszka.	Charakteryzuje czynniki kształtujące odrębność lokalną i regionalną.	- Opisuje swoją małą ojczyznę, uwzględniając więzi lokalne. - Wymienia tradycje i obyczaje swojej społeczności regionalnej.	VI. 5) VII. 1) 5)
10.	Samorządy terytorialne, lokalne i regionalne	- Znajduje podstawowe informacje na temat swojej gminy i swojego regionu. - Wie jak tworzony jest budżet gminy.	- Wymienia organy samorządowe wybierane przez obywateli. - Wymienia najważniejsze zadania organów samorządowych. - Wymienia organy stanowiące i wykonawcze w gminie (mieście/dzielnicy); powiecie i województwie.	- Wskazuje, w jaki sposób władze centralne mogą wpływać na decyzje władz samorządowych. - Wymienia najważniejsze zadania organów samorządowych. - Podaje jeden przykład wykorzystywania funduszy unijnych w środowisku lokalnym.	- Opisuje kompetencje władz centralnych wobec samorządu. - Wskazuje w których urzędach można załatwić wybrane sprawy. - Przedstawia możliwości załatwienia spraw przez e-urząd. - Potrafi wypełnić wniosek o wydanie dowodu osobistego. - Wyjaśnia, czym jest zarząd komisaryczny.	- Przedstawia informacje na temat wydarzeń i postaci historycznych związanych z dziejami lokalnymi i regionalnymi. - Przedstawia główne źródła dochodów i wydatków w budżecie gminny. - Znajduje informacje o wykorzystaniu funduszy unijnych w swojej gminie lub swoim regionie.	VI. 1) 2) 3) 4) VII. 1) 2) 3) 4)

11.	Obywatele a władze samorządowe. Budżety obywatelskie	Wymienia problemy społeczności lokalnej.	- Wie, czym jest kapitał społeczny. - Wie, czym są młodzieżowe rady miast i gmin.	- Próbuje formułować sądy dotyczące problemów społecznych. - Potrafi wyjaśnić, czym jest budżet obywatelski.	- Opisuje różne formy wpływania przez obywateli na decyzje władz samorządowych. - Wskazuje przyczyny problemów swojej społeczności lokalnej. - Próbuje wskazać sposobnych ich rozwiązania.	- Wymienia różne rodzaje kapitału społecznego i wskazuje na znaczenie tego zjawiska w procesach gospodarczych. - Przedstawia rolę i znaczenie rad młodzieżowych miast i gmin. - Zna i opisuje procedury związane z wprowadzeniem budżetu obywatelskiego.	VI. 1) 6) IX. 4)
-----	--	--	---	--	---	--	---------------------

DZIAŁ III. WSPÓLNOTY NARODOWE, ETNICZNE I OBYWATELSKIE

12.	Narodowość a obywatelstwo	- Potrafi określić czas kiedy ukształtowały się współczesne narody. - Podaje, w jaki sposób można nabyć obywatelstwo na prawie ziemi i prawie krwi.	- Wie czym różni się narodowość od obywatelstwa. - Potrafi wskazać, który ze sposobów nabywania obywatelstwa obowiązuje w Polsce.	Zna obowiązki obywatelskie zapisane w <i>Konstytucji RP</i>.	- Wymienia czynniki narodotwórcze. - Potrafi opisać więzi obywatelskie i tożsamość narodową.	- Przedstawia genezę współczesnych narodów. - Wymienia inne sposoby nabywania obywatelstwa w Polsce. - Potrafi opisać, czym jest postawa obywatelska, odnosząc się do obowiązków zapisanych w polskiej konstytucji.	VIII. 1) 2)
13.	Inni u nas – o mniejszościach narodowych i etnicznych	- Odróżnia mniejszości narodowe od mniejszości etnicznych. - Wskazuje różnice pomiędzy migracją a uchodźstwem.	- Wymienia mniejszości narodowe i etniczne żyjące obecnie w Polsce. - Wyjaśnia, co to jest Polonia.	Przedstawia prawa przysługujące mniejszościom.	- Charakteryzuje mniejszości narodowe i etniczne mieszkające w Polsce. - Określa miejsca zamieszkania mniejszości w Polsce. - Wyjaśnia, dlaczego mniejszościom przysługują odrębne prawa. - Przedstawia zjawiska migracji i uchodźstwa we współczesnym świecie.	- Wymienia grupę posługującą się językiem regionalnym. - Wskazuje przyczyny migracji i uchodźstwa. - Opisuje w jaki sposób Polacy żyjący za granicą podtrzymują swoją więź z ojczyzną.	VIII. 4)

14.	Różne oblicza patriotyzmu	• Wie, co znaczy pojęcie <i>ojczyzna</i>. • Wymienia i opisuje polskie symbole narodowe.	• Podaje przekłady zachowań patriotycznych.	• Wymienia postawy sprzeczne z patriotyzmem.	• Wyjaśnia, odwołując się do różnych przykładów, czym jest patriotyzm. • Wskazuje różnice między patriotyzmem a nacjonalizmem, szowinizmem, ksenofobią.	• Opisuje genezę polskich symboli narodowych. • Wymienia czynniki, które łączą ludzi z ojczyzną.	VIII. 3) 5)
15.	Umiejętności i cnoty obywatelskie	• Wymienia cnoty obywatelskie.	• Opisuje cechy dobrego obywatela.	• Odwołując się do przykładów współczesnych i historycznych, opisuje wzory postaw obywatelskich.	• Określa znaczenie cnót i umiejętności obywatelskich w życiu społecznym. • Wymienia umiejętności społeczne.	• Wymienia różne wzorce działań obywatelskich. • Opisuje różne formy aktywności społecznej.	IX. 1)
16.	Działania organizacji pozarządowych	• Opisuje, czym jest społeczeństwo obywatelskie.	• Wskazuje, jak można aktywnie uczestniczyć w życiu publicznym i obywatelskim.	• Wskazuje działania, które podejmuje społeczeństwo obywatelskie.	• Wymienia najważniejsze cechy społeczeństwa obywatelskiego. • Opisuje aktywność społeczną Polaków.	• Opisuje, jak powstawała idea społeczeństwa obywatelskiego. • Wskazuje potrzeby społeczne, które realizuje społeczeństwo obywatelskie.	IX. 2)
17.	Aktywność obywatelska młodych	• Wyjaśnił na czym polega wolontariat. • Wie czym są organizacje pożytku publicznego.	• Podaje przykłady organizacji i akcji społecznych skupiających młodych ludzi. • Wymienia ich najważniejsze cele.	• Wskazuje różne możliwości działań społecznych, które mogą podejmować osoby młode.	• Charakteryzuje różne formy wolontariatu. • Opisuje różnorodne formy działalności młodych osób.	• Wyjaśnia jak można realizować konstytucyjną zasadę pomocniczości. • Dokonuje oceny działań społecznych adresowanych do młodych osób.	IX. 3)

18.	Zachowania etyczne w działaniach obywatelskich	- Wie czym jest etyka. - Wymienia przykłady łamania zasad etycznych w życiu publicznym.	- Wymienia cechy etyki zawodowej. - Wskazuje negatywne skutki nieprzestrzegania zasad etycznych.	Potrafi wyjaśnić pojęcia: <i>mobbing</i>, <i>lobbying</i>, <i>nepotyzm</i>, <i>korupcja</i>.	- Uzasadnia konieczność stosowania zasad etyki w różnych dziedzinach społecznych. - Opisuje negatywne zjawiska które wywołane są niestosowaniem zasad etycznych.	- Charakteryzuje wybrane cechy etyki zawodowej. - Opisuje naruszanie zasad etycznych i wskazuje przyczyny takich zachowań.	IX. 5)
DZIAŁ IV. USTRÓJ DEMOKRATYCZNY RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ							
19.	Państwo i jego funkcje	- Wie, czym jest państwo. - Zna najważniejsze cechy państwa.	- Wymienia podstawowe funkcje państwa. - Wskazuje wewnętrzne i zewnętrzne funkcje państwa.	Potrafi podać przykłady, jak państwo realizuje swoje zadania.	- Charakteryzuje elementy tworzące państwa. - Opisuje najważniejsze cechy państwa.	- Charakteryzuje funkcje państwa. - Opisuje zadania, które powinno realizować państwo.	XI. 1)
20.	Fundamentalne zasady demokracji	- Potrafi określić, gdzie i kiedy narodziła się idea demokracji. - Wie, czym jest demokracja bezpośrednia i demokracja pośrednia (przedstawicielska).	- Wymienia najważniejsze zasady demokracji. - Wie, czym jest referendum. - Potrafi podać przykłady spraw, które mogą być poddawane pod referendum.	Wyjaśnia zasadę trójpodziału władzy.	- Opisuje, czym jest demokracja pośrednia i bezpośrednia, podaje przykłady stosowania tych zasad. - Potrafi uzasadnić konieczność ochrony praw mniejszości w demokracji. - Podaje zasady organizacji referendum.	- Opisuje zasady demokratyczne. - Wymienia ważne referenda krajowe i lokalne.	XI. 2) 3) 6) 8)
21.	Konstytucja jako najważniejszy akt prawny	- Wie, czym jest konstytucjonalizm. - Wie, czym jest preambuła.	- Wymienia najważniejsze szczególne cechy konstytucji. - Wie, czym jest i dlaczego został powołany Trybunał Konstytucyjny.	Wymienia najważniejsze zasady ustrojowe zapisane w konstytucji.	- Charakteryzuje szczególne cechy konstytucji. - Analizuje teść preambuły <i>Konstytucji RP</i> i wskazuje najważniejsze wartości do, których się odwołuje. - Podaje przykłady spraw, którymi może zająć się Trybunał Konstytucyjny.	- Przedstawia historię konstytucjonalizmu. - Potrafi wskazać dział konstytucji, w którym opisane są poszczególne kwestie. - Opisuje działanie Trybunału Konstytucyjnego.	XI. 7)

22.	Partie polityczne	• Wie czym jest zasada pluralizmu politycznego. • Potrafi wskazać różnice pomiędzy partią polityczną a inną organizacją społeczną.	• Potrafi opisać system monopartyjny, dwupartyjny i wielopartyjny. • Wyjaśnia pojęcie koalicji rządowej.	• Potrafi podzielić partie zasiadające w sejmie, wskazując partie prawicowe centrowe i lewicowe. • Wyjaśnia pojęcie <i>opozycja</i>.	• Wymienia funkcje partii politycznych. • Potrafi wskazać różnice pomiędzy różnymi systemami partyjnymi. • Wymienia najważniejsze cele partii prawicowych, centrowych i lewicowych.	• Ocenia różne systemy polityczne. • Wyjaśnia, dlaczego istnieje konkurencja pomiędzy partiami politycznymi.	XI. 4)
23.	Jak działa demokracja przedstawicielska: sejm i senat	• Wyjaśnia pojęcie demokracji przedstawicielskiej. • Wymienia cechy demokratycznych wyborów.	• Wie, czym jest czynne i bierne prawo wyborcze.	• Wymienia najważniejsze instytucje sejm i senatu. • Potrafi wymienić kilka kompetencji sejm i senatu.	• Wyjaśnia, dlaczego wybory są elementem demokracji pośredniej, czyli przedstawicielskiej. • Opisuje cechy demokratycznych wyborów. • Opisuje wskazaną funkcję parlamentu.	• Potrafi podać przykłady sytuacji, gdy prawa wyborcze mogą być ograniczone. • Opisuje, jak działa polski parlament.	XI. 3)
24.	Władza wykonawcza: Prezydent RP i Rada Ministrów	• Wie, czym jest republikańska forma rządów. • Potrafi wskazać, kto sprawuje w Polsce władzę wykonawczą.	• Potrafi określić, kto wchodzi w skład rządu. • Wie, jak są przeprowadzane w Polsce wybory prezydenckie. • Odszukuje i opracowuje informację o prezydentach wybranych w wyborach bezpośrednich.	• Podaje imiona i nazwiska urzędującego prezesa i wiceprezesów Rady Ministrów. • Wymienia prezydentów RP wybranych w wyborach bezpośrednich. • Podaje przykłady kompetencji prezydenta.	• Odwołując do zasady dobra wspólnego, wyjaśnia, czym jest republikańska forma rządów. • Wie, kto może kandydować na urząd Prezydenta RP. • Wyjaśnia, jak wyłaniany jest rząd. • Potrafi wyjaśnić pojęcia: <i>rząd większościowy</i> i <i>rząd mniejszościowy</i>. • Przedstawia kompetencje Rady Ministrów.	• Wie, na czym polega dualizm władzy wykonawczej w RP. • Podaje przykłady najważniejszych uprawnień prezydenta. • Potrafi, korzystając z różnych źródeł, opisać działania obecnie urzędującego prezydenta. • Potrafi wskazać decyzje rządu, które miały wpływ na indywidualne życie swoje lub swojej rodziny.	XI. 5) 8)

25.	Władza sądownicza	- Wyjaśnia zasadę państwa prawa. - Przedstawia podział władzy sądowniczej na sądy powszechne, wojskowe, administracyjne i trybunały.	- Zan strukturę sądownictwa powszechnego. - Wie w jakich sprawach orzeka sąd rejonowy.	Wyjaśnia zasady: niezależności, niezawisłości oraz dwuinstancyjności.	Wie, czym zajmują się sądy powszechne, wojskowe administracyjne i trybunały.	- Podaje przykłady naruszania zasad państwa prawa. - Wyjaśnia najważniejsze zasady określające działalność władzy sądowniczej. - Opisuje, jak działają organy wymiaru sprawiedliwości.	XI. 6)
-----	-------------------	--	---	---	--	--	--------

DZIAŁ V. ŚWIAT, EUROPA

26.	Organizacje międzynarodowe	Wymienia kilka kierunków polskiej polityki zagranicznej.	- Wymienia cele i przejawy działania Organizacji Narodów Zjednoczonych. - Wskazuje cele i różne formy działalności Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego.	- Wymienia państwa należące do NATO. - Przedstawia działalność Polski w ONZ, Unii Europejskiej i NATO.	- Opisuje najważniejsze kierunki polityki zagranicznej: suwerenność współpraca w organizacjach międzynarodowych, polityka regionalna, polityka wschodnia. - Określa okoliczności powstania ONZ i NATO. - Opisuje najważniejsze organy NATO i ONZ.	- Wymienia przykłady misji wojskowych ONZ i NATO. - Wymienia i opisuje organizacje wyspecjalizowane działające w ramach ONZ.	XII. 1) 4)
27.	Cele i zasady działania Unii Europejskiej	- Wskazuje przyczyny powstania Unii Europejskiej. - Znajduje informacje o życiorysie politycznym Ojców Europy.	Wymienia ogólne cele UE.	- Potrafi wymienić państwa członkowskie UE. - Wymienia najważniejsze instytucje UE.	- Wymienia Ojców Europy i wskazuje z jakich krajów pochodzili. - Wskazuje pięć najważniejszych wydarzeń związanych z powstaniem UE, uzasadnia swój wybór.	- Na podstawie szczegółowych celów wskazuje główne kierunki rozwoju UE do 2020 roku. - Zna skład i zadania najważniejszych instytucji UE.	XII. 2)

28.	We wspólnej Europie	Potrafi wymienić korzyści z polskiego członkostwa w UE.	Wymienia osoby z Polski, które pełnią ważne funkcje w instytucjach unijnych.	Wymienia podstawowe prawa obywateli Unii Europejskiej.	- Opisuje, jakie funkcje pełnią Polacy w instytucjach europejskich. - Opisuje korzyści z członkostwa w UE dla gospodarki oraz społeczeństwa, ze szczególnym uwzględnieniem ludzi młodych. - Podaje przykłady programów finansowanych z UE.	- Potrafi podać liczbę polskich eurodeputowanych. - Opisuje, jak prawa obywatela UE wpływają na życie obywateli państw członkowskich.	XII. 3) 4)
29.	Problemy współczesnego świata	Wyjaśnia, czym jest zjawisko globalizacji.	Wyjaśnia pojęcia: <i>fundamentalizm religijny</i> i <i>terroryzm</i>.	- Wymienia problemy ekonomiczne i demograficzne świata. - Wymienia problemy związane ze środowiskiem naturalnym i chorobami.	- Charakteryzuje problemy ekonomiczne i demograficzne współczesnego świata. - Znajduje i opracowuje informacje o konfliktach toczących się na świecie. - Charakteryzuje problemy związane ze środowiskiem naturalnym i chorobami. - Opisuje zjawisko terroryzmu.	- Opisuje globalizację w różnych aspektach. - Przedstawia propozycje działań w kierunku rozwiązania problemów współczesnego świata.	XII. 5)
DZIAŁ VI. PRAWA CZŁOWIEKA, NIELETNI WOBEC PRAWA							
30.	Jak kształtowały się prawa człowieka	- Wskazuje, z czego wynikają prawa człowieka. - Uzasadnia, dlaczego prawa człowieka są niezbywalne.	- Wskazuje źródła ludzkiej godności. - Wymienia najważniejsze cechy praw człowieka.	- Omawia cechy praw człowieka. - Wymienia najważniejsze dokumenty, które tworzą międzynarodowy system ochrony praw człowieka. - Wie, kiedy powstała <i>Powszechna Deklaracja Praw Człowieka</i>.	- Wie, czym jest prawo naturalne i określa jego wpływ na rozwój idei praw człowieka. - Charakteryzuje pojęcie godności, rozróżniając godność osobową człowieka od godności osobistej. - Na podstawie preambuły <i>Powszechniej Deklaracji Praw Człowieka</i> analizuje jej najważniejsze treści.	- Przedstawia najważniejsze wydarzenia związane z rozwojem idei praw człowieka. - Wymienia najważniejsze zadania międzynarodowego systemu ochrony praw człowieka.	IV. 1)

31.	Prawa człowieka zapisane w <i>Konstytucji RP</i>	Wymienia prawa i wolności osobiste, które są ważne dla młodych osób.	Wie, jak pojęcia: <i>wolności i prawa</i> charakteryzowane są w <i>Konstytucji RP</i>.	- Wymienia ogólne zasady dotyczące praw i wolności zapisanych w polskiej konstytucji. - Wymienia różne formy uczestniczenia obywateli w życiu publicznym.	- Wskazuje na różnice pomiędzy prawami a wolnościami. - Potrafi wskazać granice wolności i zakres praw gwarantowany przez państwo.	- Potrafi wymienić i scharakteryzować wybrane prawa osobiste i polityczne zapisane w <i>Konstytucji RP</i>. - Wie, czym jest ludowa inicjatywa ustawodawcza.	IV. 2) 5)
32.	Ochrona praw człowieka	Wymienia różne systemy ochrony praw człowieka.	Wie, jaką rolę w ochronie praw człowieka pełni Rzecznik Praw Obywatelskich.	- Wymienia najważniejsze elementy systemu praw człowieka w Polsce. - Wymienia organizacje pozarządowe działające na rzecz ochrony praw człowieka. - Wymienia działania UNICEF na rzecz praw dzieci. - Opisuje działania Rzecznika Praw Dziecka.	- Opisuje najważniejsze funkcje Rzecznika Praw Obywatelskich. - Opisuje działania organizacji pozarządowych na rzecz ochrony praw człowieka. - Opisuje wybrane prawa zapisane w <i>Konwencji o prawach dziecka</i>. - Podaje przykłady naruszania praw dziecka.	- Potrafi przedstawić sposób złożenia wniosku do RPO. - Wskazuje sytuacje, które uprawniają do podejmowania interwencji przez Rzecznika Praw Dziecka. - Wymienia instytucje, które zajmują się ochroną praw człowieka w systemie uniwersalnym, regionalnym i krajowym.	IV. 3) 4) 6) 7)
33.	Uprawnienia policji i służb porządkowych	- Zna najważniejsze zadania policji i służb porządkowych. - Wie, na czym polega przymus bezpośredni.	- Podaje przykłady środków przymusu bezpośredniego. - Wymienia podstawowe rodzaje przemocy.	Wskazuje sytuacje, gdy służby porządkowe mogą użyć przymusu bezpośredniego.	Podaje przykłady sytuacji, w których policja może korzystać ze swoich uprawnień.	Potrafi określić, jak należy się zachować w sytuacjach, gdy mamy do czynienia z przemocą.	V. 1) 4)
34.	Młodzi ludzie w kontakcie z prawem	- Opisuje, czym jest przemoc rówieśnicza. - Wskazuje, które rodzaje przemocy rówieśniczej są zaliczane do przestępstw, a które – do wykroczeń.	- Potrafi wymienić różne typy przestępstw. - Wie, jaki sąd rozpatruje sprawy nieletnich.	Wymienia prawa, które przysługują nieletniemu, który został zatrzymany przez policję.	- Wskazuje różnice pomiędzy wykroczeniem, występkiem a zbrodnią. - Wymienia środki, które może zastosować sąd wobec nieletniego.	- Opisuje, na jakich zasadach nieletni odpowiadają za czyny karalne w zależności od wieku. - Wskazuje sytuacje, w których zatrzymanego nieletniego należy natychmiast zwolnić.	V. 1) 3)

35.	Media we współczesnym świecie	Wie, czym są środki masowego przekazu.	Wymienia różne rodzaje mediów, dzieląc je na: pisane, audiowizualne i interaktywne.	- Wymienia funkcje mediów. - Wyjaśnia pojęcie czwartej władzy.	- Opisuje różne rodzaje mediów. - Wyjaśnia, dlaczego media są nazywane czwartą władzą.	- Opisuje różne funkcje mediów. - Opisuje, jaką rolę odgrywają media we współczesnym społeczeństwie. - Wyjaśnia pojęcie <i>public relations</i>.	X. 1)
36.	Jak korzystać ze środków masowego przekazu	- Wymienia i opisuje umiejętności, które umożliwią swobodne poruszanie się wśród natłoku informacji. - Odnajduje w mediach informacje na wskazany temat, analizuje je.	- Wyjaśnia pojęcia: <i>społeczeństwo informacyjne</i> i <i>globalna wioska</i>. - Wie dlaczego dziennikarstwo jest zawodem zaufania publicznego.	- Wymienia zachowania etyczne w mediach elektronicznych. - Odróżnia fakty od komentarzy.	- Uzasadnia, czy społeczeństwo polskie jest społeczeństwem wiedzy. - Wymienia i opisuje zjawiska utrudniające przepływ informacji w sieci. - Wymienia i opisuje zasady etyki dziennikarskiej.	- Opisuje wpływ mediów na zjawisko globalizacji. - Wyjaśnia, dlaczego nie należy mieszać faktów z komentarzami i opiniami.	X. 2)
37.	Informacja i przekaz na wagę złota	Wymienia najważniejsze funkcje reklamy.	- Wie, czym jest reklama społeczna. - Odszukuje w internecie komunikaty z badań opinii publicznej.	- Wymienia różne techniki manipulacji stosowane w reklamach. - Wie, na czym polega znaczenie badania opinii publicznej.	- Krytycznie analizuje wybrany przekaz reklamowy. Odczytuje i interpretuje wyniki sondaży opinii publicznej.	- Przedstawia krótko dzieje reklamy. - Wymienia i analizuje różne reklamy społeczne.	X. 3) 4) 5)
38.	Cyberprzestrzeń – korzyści i zagrożenia	Wie czym jest cyberprzestrzeń.	Wymienia zasady bezpieczeństwa w sieci.	- Wymienia zagrożenia i korzyści wynikające z korzystania z cyberprzestrzeni. - Wymienia najważniejsze rodzaje szkodliwych programów, które stanowią zagrożenie dla uczestników cyberprzestrzeni.	- Wymienia najważniejsze funkcje cyberprzestrzeni. - Zn zasady, jakie należy stosować aby uchronić się przed szkodliwym oprogramowaniem.	Potrafi uzasadnić, że cyberprzestrzeń to miejsce służące swobodnemu przekazywaniu idei i informacji.	V. 2)